

echter meer dan vijfhonderd niet kunnen vinden) – al die arrestanten kwamen in het in Schoonhoven gevestigde depot Nazending Indië van de Koninklijke Landmacht terecht, waar de behandeling, aldus Bank, ‘het midden hield tussen een strafkamp en een ‘paedagogisch’ instituut’¹ en waar velen, wellicht de meesten (maar niet diegenen die tot de bijna zes-en-twintighonderd behoorden die voor de Krijgsraad kwamen), zich bereid verklaarden alsnog te vertrekken. Als groep dient men al die deserteurs niet te zien als politieke tegenstanders van het regeringsbeleid² – eerder betrof het hier dienstplichtigen die het niet opbrachten om van hun vertrouwde omgeving gescheiden te worden; bijna twee-derde hunner kwam van het platteland.

★

Wij keren nu even terug naar de bijna honderd-twintigduizend militairen die bij het begin van de Eerste Politionele Actie onder de legercommandant ressorteerden. Er was de mariniersbrigade van ca. vijfduizend man – de overigen vielen formeel in twee grote groepen uiteen: bijna zeventigduizend die deel uitmaakten van de Koninklijke Landmacht, bijna vier-en-veertigduizend die tot het Knil behoorden.³ In feite evenwel

¹ Bank, p. 264. ² Zo dient men wèl Piet van Staveren te zien, een van de zeer schaarse dienstplichtigen die in Indië naar de Republiek overliepen. Hij was lid van een mantelorganisatie van de CPN, het Algemeen Nederlands Jeugdverbond oftewel het ANJV, en was in september '46, toen hij als dienstplichtige naar Indië moest vertrekken, ondergedoken – uit die onderduik was hij te voorschijn gekomen, toen eind maart '47 na de ondertekening van het akkoord van Linggadjati een algemeen pardon was afgekondigd voor deserteurs die zich alsnog kwamen aanmelden. Het ANJV stond in die tijd op het standpunt dat communistische dienstplichtigen ook in Indië conform hun overtuiging werkzaam konden zijn. Van Staveren trok daar de consequentie uit dat hij zich bij het begin van de Eerste Politionele Actie bij de strijdkrachten van de Republiek voegde; hij kreeg er een taak als gewondenverzorger. Kort voor de soevereiniteitsoverdracht werd hij door de Nederlands-Indische autoriteiten gearresteerd. In Nederland werd hij vervolgens eerst door de Krijgsraad te velde-West en nadien door het Hoog Militair Gerechtshof tot zeven jaar gevangenisstraf veroordeeld. ³ Bij deze sterktecijfers zijn de uit vrouwen bestaande hulpkorpsen meegeteld. Er waren er drie: het al in Australië gevormde Vrouwenkorps van het Knil, het Vrouwenhulpkorps van de Koninklijke Landmacht en de Marine-Vrouwenafdeling oftewel de Marva. Voor het Vrouwenhulpkorps van het Knil werd in augustus '45, toen zich in Nederland al een kleine driehonderd vrijwilligsters hadden aangemeld (zij zijn vóór eind '45 in Indië aangekomen en er toegevoegd aan ca. honderdvijftig